

Upptäck Falsterbo!

Falsterbonäset är en av landets mest välbesökta fågellokaler.

Folk kommer från när och fjärran för att bevittna
när miljoner flyttfåglar lämnar landet om hösten.

Men har du koll på hur man planerar sitt besök på bästa sätt,
vad Falsterbo Fågelstation gör och att de flyttande fåglarna räknas?

Denna uppsats riktar sig till dig som bara besökt Falsterbonäset
några enstaka gånger eller kanske inte alls.

Mikael Arinder & P-G Bentz

Det stora flyttfågelsträcket

Nabben är Sveriges sydvästligaste udde och en klassisk fågellokal. Härifrån har höststräcket bevakats sedan 1940-talet. Det är bra att vara på plats tidigt eftersom många arter börjar sträcka så snart det ljusnar. Man går ut till udden från Falsterbo fyr på en hårdgjord och handkappanpassad grusgång mellan golfbanan

och havet. Både tubkikare och handkikare behövs, liksom en stadig fikakorg. Förutom småfågel- och sjöfågelsträck finns det möjligheter att se rovfågelsträck vid sydvästlig vind. Det händer saker hela tiden, och det kan vara svårt att hinna med fikan! Vissa dagar passerar en strid ström av tättingar på väg ut över havet, andra dagar är sträcket glest. Små flockar med va-

Sveriges sydvästligaste udde med södra Flommen, Fyrträdgården, Nabben och Måkläppen.
Foto: Justin Bauer. Godkänt för publicering av Lantmäteriet (Spridningstillstånd LM2021/011961).

Nabben är platsen för de morgonpigga sträckskådarna. Foto: Mikael Arinder.

dare drar runt och det är gott om rastande vadare ute på Måkläppen, en flock änder sträcker förbi i syd, några kentska tärnor patrullerar längs stranden, en storlom passerar rakt över oss, några vråkar sträcker makligt mot sydväst på ganska nära håll, en rödstrupig piplärka lockar och flyger förbi på låg höjd, en liten flock ägretthägrar landar på Måkläppen och sparvhökar stryker över oss. På golfbanan rastar en stor flock med finkar, både bofinkar och bergfinkar. Någon upptäcker en mindre skrikörn som är på väg ut mot oss. Är sträcket bra kan man stanna på Nabben fram till eftermiddagen. Dagar med måttlig sydvästvind och god sikt är bäst ur sträckskådningssynpunkt. Motvinden gör att sträcket går lite lägre och koncentreras längs kustlinjen ut mot Nabben. Vindstilla dagar går ofta sträcket mycket högt och är svårt att observera. Med tubkikare kan man titta på änder, vadare och måsar som

rastar på Måkläppen, den långa sandrevel som numera är förbunden med land. Det är beträdnadsförbud på Måkläppen från 1 februari till och med 31 oktober.

De som inte vill gå ända ut till Nabben kan följa sträcket vid Fyrdungen. Ofta går sträcket på lägre höjd här, vilket gör att lockläten lättare kan urskiljas. Här har man också vissa år möjlighet att se många av invasionsarterna (hackspettar, mesar, nötkråkor, nötskrikor m.m.). Men vid Fyrdungen missar man mycket av sjöfågelsträcket. Varje lördag och söndag kl. 8–12 under hösten arrangerar fågelstationen i samarbete med Vellinge kommun kostnadsfria fågelguidningar på strandbrinken väster om Fyrträdgården.

Ingen dag är den andra lik. Sträckintensiteten kan variera från dag till dag, oftast beroende på väderförhållandena. Två dagar med sämre sträck kan följas av en riktigt bra dag. Man kan alltså inte alltid

Fågellokalerna på Falsterbonäset. 1. Nabben med Måkläppen; 2. Fyrträdgården; 3. Södra Flommen; 4. Slusan; 5. Skanörs hamn; 6. Landgrens holme; 7. Bakdjupet; 8. Skanörs revlar; 9. Skanörs ljung; 10. Ängsnäset; 11. Falsterbokanalen. Kartunderlag: Vellinge kommun/Samhällsbyggnadsavdelningen.

räkna med att få uppleva en toppdag vid ett enstaka kort besök, men det finns alltid fåglar att se vid Nabben och Fyrdungen.

Ingen vecka är den andra lik. Under senare delen av augusti och första halvan av september är sträcket av gulärlor och trädpiplärkor omfattande. Båda dessa arter har siktet inställt på de centrala delarna av Afrika. Efterhand som hösten fortskrider avlöses dessa av bland annat sädesärta och ängspiplärka, som upp-

söker vinterkvarter i Medelhavsområdet respektive Västeuropa. När vi kommer in i senare delen av september och oktober tar kortdistansflyttarna över helt och sträcket av finkar och ringduvor är det allt överskuggande. Ett storslaget skådespel utspelar sig vissa dagar när hundratusentals bofinkar tillsammans med bergfinkar på låg höjd strävar i motvinden ut över havet mot Stevns klint på Själland, 25 km bort. Eller när tusentals ringduvor i silver-

glittrande flockar passerar i solskenet rakt över huvudet på fascinerade åskådare. Huvudrollsinnehavarna ersätter varandra och ingen vecka är den andra lik.

För att ta sig till Nabben kör man bil genom Falsterbo, följer Fyrvägen till dess slut och parkerar på någon av de få parkeringarna intill vändplatsen. Härifrån är det 1 km att gå till Nabben, via Fyrdungen. Alternativt så följer man Fädriften till dess slut och parkerar vid Flommens golfklubb. Härifrån är det 2,3 km att gå till Nabben, via Fyrträdgården.

Rovfågelsträcket

Senare på förmiddagen är det många som lämnar Nabben för att fokusera fullt ut på det spektakulära rovfågelsträcket. Falsterbonäset anses som en av Europas främsta sträcklokaler för rovfåglar. Falsterbo placeras ofta i samma "division" som de välkända sträcklokalerna Bosporen/Is-tanbul och Gibraltar/Tarifa. Sträcket in-

leds i augusti och fortsätter in i november. Artsammansättningen ändrar sig lite från vecka till vecka. I augusti dominerar fiskgjusar, gamla bivråkar och sällsyntare örnar. I början av september sträcker stäpphökar, bruna glador, unga bivråkar, bruna kärrhökar, unga sparvhökar, tornfalkar och lärkfalkar. Från slutet av september dominerar ormvråkar, röda glador och gamla sparvhökar. Havsörnar, fjällvråkar, blå kärrhökar, duvhökar och gamla sparvhökar sträcker hela oktober. Riktigt bra dagar sträcker flera tusen rovfåglar, ofta efter att ha utnyttjat de varma uppåtgående luftströmmarna för att ta höjd. Sämre dagar blir sträcksiffran bara tvåsiffrig.

Det finns två bra lokaler på Falsterbonäset för rovfågelskådning: sydvästhörnet av Skanörs ljung (Ljungen) respektive Falsterbokanalen. Vilken av dem man väljer är en smaksak. Rovfågelsträcket pågår i allmänhet mellan kl. 10 och 15, och tubkikare är nödvändig för bästa utbyte. Kallluftsinbrott

Från det sydvästra hörnet av Skanörs ljung kan man följa rovfågarna under lång tid. Foto: P-G Bentz.

De flyttande ormvråkarna visar upp sig fint över Skanörs Ljung. Foto: Bengt Grandin.

med nordvindar kan ge höga sträcksiffror. Med vindar från ostsektorn är rovfågelsträcket ofta mindre omfattande.

Ljungen är en liten kvarleva av det stora ljunghedslandskap som en gång sträckte sig ända upp till Vellinge. Förutsättningarna för termik är perfekta över ljungheden, och rovfågarna kretsar i "skruvar" i den uppåtstigande varmluften. Sällsyntare örnar kan ibland ses länge medan de ligger och snurrar och tvekar inför flytten ut över havet. Sydvästliga vindar ger ofta bäst utdelning på Ljungen. Beroende på vindriktning kan ibland avstånden bli stora till de sträckande fåglarna. Man kan då behöva förflytta sig upp mot rondellen eller ner mot Ångsnäset för att komma närmare sträcket.

För att hitta med bil till Ljungen utgår man från rondellen i Skanör, kör mot Falsterbo, och svänger in mot campingen. Parkering finns på vänster hand. Man skådar

från sydvästhörnet av Ljungen, nära parkeringen.

Vid Falsterbokanalen står man längs vägen utmed kanalens västsida. Rovfågelsträcket kommer koncentrerat i en ganska smal "korridor", och fåglarna flyger oftast förbi västerut i aktiv flykt. Därför blir observationstiden kortare än på Ljungen där fåglarna ligger och kretsar en stund. Bra sträckvindar är vind från sydväst och väster. Då ses rovfågarna bäst från mitten av Falsterbokanalen. Vider vinden över mot norr eller nordväst pressas sträcket söderut (in i motljus), varvid parkeringen vid Falsterbokanalens sydända blir bästa obsplatsen. Vid vindar från sydost och öster är den norra delen av Falsterbokanalens bästa platsen att se rovfågarna, men sträcket blir ofta sämre med sådana vindar. Vid nordostvindar är sträcket ofta utspritt på hög höjd och blir hopplöst svåröverskådligt.

För att hitta med bil till Falsterbokanalen från Skanör/Falsterbo tar man strax innan kanalbron av till höger in på vägen som följer kanalens västsida söderut. Sedan parkerar man utmed vägen på lämpligt ställe.

Änder, vadare, måsar och tärnor

När rovfågelsträcket är slut för dagen, eller om det kanske uteblivit på grund av ogynnsamt väder, kan man skåda änder, vadare, måsar och tärnor. Det finns flera bra lokaler för detta, dels längs Hamnvägen och i Bakdjupet i Skanör, dels Skanörs revlar (Revlarna) norr om Skanör. Även vid Ängsnäset söder om Skanörs Ljung (Ljungen) rastar ofta stora mängder fåglar.

Söder om Hamnvägen ligger Slusan, Södra Ålasjön och Landgrens holme. Vår och sommar är området rikt på häckande vadare och tärnor. Under hösten är de fina rastlokaler för änder och vadare. Norr om Hamnvägen och innanför Skanörs revlar

ligger havsviken Bakdjupet som är en välbesökt lokal för vadare. Längs Hamnvägen och i Bakdjupet spanar man med tubkikare och behöver inte gå särskilt långt. Man parkerar lämpligen i anslutning till Skanörs hamn

Revlarna är sandrevlarna som, beroende på vattenstånd, sträcker sig kilometervis norrut från Skanörs hamn. Man utgår från den norra hamnparkeringen och går längs med vattenbrynet ett par kilometer, ända längst ut för bästa utbyte. Tubkikare är nödvändigt. Ofta rastar stora mängder änder, vadare, måsar och tärnor här, och man har medljus.

Ängsnäset är Ljungens sydligaste del och består av en stor lagun, en lång sandrevel och betade strandängar. Detta är en rastplats för gäss, änder, vadare, måsar och tärnor. Här skådar man bäst med tubkikare från vägen eller från observationsplattformen norr om lagunen.

Den grunda havsviken Bakdjupet öster om Skanörs revlar är en uppskattad rastplats för vadare.
Foto: Mikael Arinder.

De adulta kusträporna passerar Falsterbo redan under senare delen av juli. Foto: John Larsen.

Parkera vid Ljungen och gå 1 km över det forna skjutfältet ner till Ängsnäset. Alternativt, ställ bilen på parkeringen utmed väg 100, norr om Skanörs ljun, och gå markvägen över ljungheden till Ängsnäset.

Även bra under vintern

Prova även att besöka Nabben eller Måkläppen under vintern. Vadare, änder, doppingar, snösparv, vinterhämling, och vissa år berglärika, övervintrar kring Nabben och på Måkläppen. Även Skanörs hamn och Falsterbokanalerna har mycket att erbjuda.

Sedan 1993 genomförs rastfågelräkningar i Falsterbo Fågelstations regi varje vecka längs Falsterbonäsets kustavsnitt. Dessa räkningar har bland annat visat att Falsterbokanalerna är en viktig övervintringslokal för många arter av doppingar och änder. Flockar med tusentals vingar, med rikliga inslag av brunänder, bergän-

der, knipor och salskrakar, liksom smådoppingar i stort antal, låter sig beskådas från första parkett längs kanalen.

Ute på Måkläppen trivs både knubbsäl och gråsäl. Observera att det bara är tillåtet att besöka Måkläppen under november, december och januari. Det finns två permanenta skyddszoner inom reservatet. Man kan gå ut på Måkläppen från landförbindelsen lite norr om Falsterbo fyr.

SkOFs fågelstation i Falsterbo

I Falsterbo ligger Falsterbo Fågelstation som grundades av Skånes Ornitologiska Förening 1955. SkOF är fortfarande huvudman för verksamheten. Fågelstationen har bemanning och verksamhet i stort sett året runt. Ringmärkning bedrivs vid Falsterbo fyr under både vår och höst, samt i Flommen på hösten. Genom att märkningen bedrivs på ett standardiserat sätt är fångstsiffror från olika år direkt jämförbara. Därmed kan populationstrender och förändringar i

Förhandsbokad ringmärkningsguidning i fyrträdgården. Foto: P-G Bentz.

flyttningsförlopp studeras. Övrig märkning bedrivs när tillfälle ges och personal finns till hands. Till exempel märks ugglor under vissa år vid fyren. Förutom ringmärkning så deltar fågelstationen i forskningsprojekt tillsammans med bl.a. Lunds Universitet. Den som vill kan läsa Falsterbo Fågelstations ringmärknings- och forskningsrapporter på hemsidan www.falsterbofagelstation.se/publikationer/.

Ringmärkningen bedrivs i Fyrträdgården, medan Falsterbo Fågelstation ligger på Sjögatan i Falsterbo park. Byggnaden fungerar som bostad och kontor för personalen och har dessutom tio gästplatser fördelade på fem sovhytter med våningssängar. Dessa platser hyrs ut, främst till fågelskådare, och SkOF-medlemmar har rabatt. Det finns ett gemensamt, fullt utrustat kök, samt toalett, dusch och tvättmaskin och frys. Skicka gärna bokningsförfrågan på mejl falsterbo@skof.se eller på 0736 25 42 56.

Fågelstationen arrangerar drop-in-guidningar mellan kl 8 och 12 varje lördag och söndag under hösten. Kom när det passar! Fågelskådningen sker på strandbrinken väster om Falsterbo fyr, och nyligen ringmärkta fåglar visas regelbundet upp. Ingen förhandsanmälan. Tag gärna med kikare (se annons på motstående sida).

Fågelstationen arrangerar även förhandsbokade gruppguidningar om ringmärkning under vår och höst, och genomför regelbundet ringmärkningskurser för ungdomar. Kontakta fågelstationen om du vill göra en bokningsförfrågan.

Du kan ges möjlighet att hjälpa till som volontär vid fågelstationen. Detta är en anorlunda och spännande form att utveckla sitt fågelintresse. Förutom mötet med många spännande arter får man också en inblick i fågelforskningens värld. Att se och hålla fåglar i handen ger en viss känsla och dessutom upptäcker man detaljer,

som också kan användas vid "vanligt" fågel-skådande. Kontakta fågelstationen om du är intresserad av att bli volontär.

Läs mer om Falsterbo Fågelstation på hemsidan www.falsterbofagelstation.se/.

Sträckräkning

Räkning av det synliga sträcket har bedrivits vid Falsterbo i olika perioder sedan Gustaf Rudebecks pionjärstudier i början av 1940-talet. Den nuvarande serien har pågått oavbruten sedan hösten 1973 och ingår sedan 1978 i Naturvårdsverkets övervakning av populationsförändringar hos fåglar. Sedan 2001 bedrivs räkningarna 1 augusti–20 november. Alla arter räknas fram till kl. 14 svensk normaltid, medan rovfåglar därefter räknas så länge påtagligt sträck pågår. I undantagsfall avbryts arbetet tidigare på grund av att sträcket är obefintligt till följd av otjänlig väderlek. Samtliga sträckande arter, med undantag av storskarv, gråtrut, havstrut och kentsk tärna, räknas. Svårbestämda artpar som fisk/silvertärna, sillgrissla/tordmule och större/mindre korsnäbb räknas om efter bestämd procentandel. Ett varierande stickprov av svanar, gäss,

rovfåglar, tranor och måsfåglar åldersbestäms för att erhålla ett mått på häckningsframgången under året.

De långsiktiga sträckräkningarna utgör en unik tidsserie. Resultaten visar att vissa arter ökar och att andra minskar. Analyser av denna tidsserie ger information om pågående förändringar av fågelfaunan och därmed miljön omkring oss - med andra ord miljöövervakning. En detaljerad sträckräkningsrapport publiceras årligen i SkOFs årsbok Fåglar i Skåne. Den som vill kan läsa sträckräkningsrapporterna på fågelstationens hemsida www.falsterbofagelstation.se/publikationer/

För dig som vill veta mer om fåglarna på Falsterbonäset rekommenderas boken *Vingar över Falsterbo* (2021) som kan köpas i fyrshopen eller beställas direkt från SkOFs webshop www.falsterbofagelstation.se/sales/.

Mikael Arinder
mikael.arinder@telia.com

P-G Bentz
pgb@sturnus.se

"Möt fåglarna öga mot öga!" eller "Titta på fåglar i lagom tempo!"

Falsterbo Fågelstation erbjuder guidningar av två slag. I höst kan du boka en guidning med bl.a. ringmärkningsdemonstration i fyrträdgården på tel. 0736 25 42 56 eller via falsterbo@skof.se.

Varje lördag och söndag fr.o.m. lördagen 20 augusti t.o.m. söndagen 23 oktober arrangeras dessutom guidad fågel-skådning utanför fyrträdgården "rakt under flyttfågelsträcket". Guiden finns på plats från kl 8 och fram till lunchtid. Man kan komma när man vill, ingen förhandsanmälan behövs.

